

Derin
Kuyuların
İnce Serin
Suları

Aytaç
Açulalın
Kitabı

Sıddık Akbayır

DERİN KUYULARIN İNCE SERİN SULARI
AYTAÇ AÇIKALIN KİTABI

ISBN 978-605-318-415-7

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2016, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Mart 2016, Ankara

Yayın-Proje: Didem Kestek
Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek
Kapak Tasarımı: Mehmet Gruşçu

Baskı: Vadi Grup Ciltevi A.Ş.
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105
Yenimahalle/ANKARA
(0312 394 55 91)

Yayıncı Sertifika No: 14749
Matbaa Sertifika No: 26687

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net

Sunuş

Bu çalışma; “Benim öz geçmişimi, benden başkaları pek bilmez, hele ‘tüm’ yaşamamı hiç kimseler bilmez.” diyen Aytaç Açıkalın için bir ‘belgesel’ kurgusuyla hazırlandı.

8 Şubat 2015 Pazar günü, Aytaç Açıkalın’la yapılan altı saatlik söyleşi ve haftalar süren yazışmalar sonunda ortaya çıkan malzeme, yirmi bölümden oluştu. Bölüm başlarına, konuyu destekleyici epigraflar konuldu.

Malatya Arapgir’de kalıp ‘mazlumun mucizesi’ni beklemeden bir Anadolu çocuğunun ilkokul öğretmenliğinden üniversite profesörlüğüne ulaşan altmış yıllık serüveninin arka planında, altmış yıllık bir Türkiye ve Türk Eğitim Tarihi söz konusudur.

Yaşamının özünden de özetinden de mutluluk ve gurur duyan; “Ben artık, birikimlerimi bebeklerin, çocukların, gençlerin, yetişkinlerin, yaşlıların başarısı ve mutluluğu için herkesle paylaşırken, insanları, özellikle insanlarımızı tanıyorum, daha da önemlisi, onlardan bilmediklerimi öğreniyorum.” diyen Aytaç Açıkalın, bir bakıma kendi rüyasının seyircisi gibidir.

Kendisinin sıkça kullandığı “Ben güncel bir eğitim dinozoruyum.” sözü, Aytaç Açıkalın’ı anlatan özetleme gücü oldukça yüksek bir benzetmedir.

İsminin geçtiği birçok yerde, “Aytaç Açıkalın bir eğitim efsanesidir.” cümlesi de isminin yanına eklenen doğal bir değerlendirmedir.

Aytaç Açıkalın’a herhangi bir iletişim ortamında, içtenlikle, ‘üstat’ diye hitap edilmesi, kendisinin ‘üstat’ kavramına, doğrudan layık ve muhatap olmasıyla ilgilidir. ‘Guru’ ya da ‘CEO’ olmaktansa ‘usta’, ‘üstat’ olmayı bir iltifat olarak kabul eder.

Sıddık Akbayır

Mart 2016, Ankara

Bölümler	
'Coğrafya Kaderdir'	1
Sihhiye Osman Fehmi	13
Herkesin Çocukluğu Kendine Cennet	21
Yoksulluk Gizli Bir Kefendi	33
İlkokul	37
Elazığ	41
Kuzey: Suyun Kıyısı	47
Diyarbakır	55
Gazi Eğitim Enstitüsü	67
Malatya	75
Van	83
Kastamonu	95
Hatay	103
Edirne	113
Ankara	119
Anadolu Üniversitesi	131
Hacettepe Üniversitesi	139
Pegem Serüveni	155
İstanbul	167
Çanakkale	173

1. Bölüm

COĞRAFYA KADERDİR

İnsan yaşadığı yere benzer

O yerin suyuna, o yerin toprağına benzer

Suyunda yüzen balığa

Toprağıni iten çiçeğe

Dağlarının, tepelerinin dumanlı eğimine

Gögüne benzer ki gözyaşları mavidir

Denizine benzer ki dalgaları bakışları

Edip Cansever

Aytaç Açıkalın 06.04.1935

Gerçek ismime de gerçek doğum tarihime de mahkeme kararıyla kavuştum.

Eskiden gri, 12-14 sayfa nüfus cüzdanlarımız vardı. O cüzdanımın iç kapağına, babamın, el yazısıyla 17 Nisan 1935 tarihini yazmış olduğunu hatırlıyorum; ki babam bu konularda çok özenli ve duyarlı bir insandı. İlkokula başladım; ama beş yaşında mı başladım, yoksa boyuma posuma bakarak mı kayıt yaptılar, bilemiyorum. Beşinci sınıfa geldim. O zamanlar beşinci sınıfta, sene sonunda bitirme sınavı gibi bir sınav vardı. Sınavı aldılar, başarılı oldum ama mezun olamadım, diploma alamadım. Yaşım tutmadı, küçük geldi. Yaşımı büyütme için babam mahkemeye başvurdu.

Hayatımda ilk kez o zaman mahkemeye gittim. Şahitler benimle, daha doğrusu doğumumla ilgili konuştu, hâkim bana sadece adımlı sordu. Boyumdan olsa gerek, pek gözü tutmadı gibi... Sonunda o zamana kadar geçerli olan doğum tarihim mahkeme kararı ile "Doğum tarihi 6 Nisan 1935" olarak düzeltilti. Bu anlattıklarımın belge düzeyinde bilgisine çok sonraları ulaştım.

Doğduğum ev... Çatısı sonradan yapıldı.

Birkaç yıl önce, kendi ilçemin (Arapgir) nüfus dairesine gittim. Oradaki mahkeme kaydının bir örneğini aldım. Mahkeme kararında adım “Aytaş” olarak yazılmış olmasına rağmen, verilen yeni nüfus cüzdanına adım “Aytaş” yazılmıştı ve ay, gün de yoktu. Milenyumuna bir yıl kalıncaya kadar adım, kimlik belgemde Aytaş, tedavülde Aytaş Açıkalin olarak sürüp gitti. Hemen her yere kaydım Aytaş oldu; kitaplarımı bu isimle yazdım; on binlerce öğretmen, öğrenci diploması, yetki sahibi Aytaş Açıkalin yerine, Aytaş Açıkalin adıyla imzalandı. Bürokrasinin bu ikilemini, karmaşıklığını yine Türk Adâleti, Ankara Asliye 9. Hukuk Mahkemesi 7.12.1999/594 tarih ve sayılı kararı ile halletti. Yürürlükteki ismim Aytaş, mahkeme kararıyla resmen nüfus cüzdanımdaki yerini aldı.

Baba ocağı

Arapgir'de doğmuşum. Babam, o yıllarda Tunceli Çemişgezek'te sağlık memuru olarak görevliymiş. Annem, doğumunu Arapgir'de yapmış. Fırat Nehri'nin en büyük kolu Karasu'yu katırların üstünde, tahta gaz sandıklarıyla oluşturulan bir tür sandal içinde karşıya -Çemişgezek'e- geçirmişler beni.

Kayalar ve Kamyonlar

Çocukluğum, 12 yaşıma kadar, Tunceli Çemişgezek'te geçti.. O nedenle benim kendi ilçem Arapgir'e ilişkin coğrafi bilgim ve yaşantım, Çemişgezek kadar zengin değildir. Ben bir bakıma Çemişgezekliyim ama nüfus kaydım, Arapgir'dedir. Arapgir'de, ortaokul üçüncü sınıfı kapsayan çok kısa bir öğrenim dönemim oldu.

Çocukluğumun Çemişgezek'i, bir Selçuklu kasabasıydı. Doğası çok güzel bir yerdi. Şehrin yakınından, derin bir vadiden Tağar Çayı geçirdi. Tağar Çayı, son yıllarda terörle çok anılan

Aliboğazi'ndan gelirdi. İsmine, Aliboğaz Çayı ya da Ormanyolu Çayı da derlerdi.

Çocukluğum bahçelerde, tarlalarda, kayalıklarda, -orman yoktu, çok sınırlıydı orman- mahallede yani ev dışında, dışarıda geçti. Hatta o kadar dışarıda geçti ki, akşam karanlığı çökmeden eve dönmezdim. Arkadaşarımla müthiş oyunlar oynardık. Ancak ağabeyimle birlikte olsam bile çoğu kez kendi kendime oynardım.

Nedir kendi kendime oynadığım oyunlar? Suyla, çamurla oynamayı severdim. Evimizin yakınında, kayalıklar vardı. Büyük kayalardı. Daha çok o kayaların çevresinde, üstünde kendimle konuşarak, türküler söyleyerek zaman geçirirdim. İncir mevsiminde o çok sarp kayaların üzerinde, aralarında incirler olurdu. Onları toplamak için kayaların arasına girer, yamaçlarına tırmanır, zirvesine çıkardım.

Taşların dilini çözmeye çalışır gibiydim adeta. O kayalardan bir tanesi benim kamyonumdu. Çünkü o zamanlar bir otomobile sahip olma düşüncem yoktu ama düşlerim vardı. İnsan görmediği, bilmediği bir şeyin düşünüyemezdi. Bildiğim, gördüğüm tek araç belediyenin ve Hamdi Usta'nın kamyonuydu. O kayalıkların bir yerlerine ağaç parçaları, çöpler saplamış; değişik objeler eklemiştım. O kaya parçası benim kamyonum, hemen elimin altındaki çöp ise vites koluydu. Çemişgezek'te iki kamyon vardı. Biri belediyenin diğeri de Hamdi Usta'nın kamyonu. Tabii üçüncüsü de benim! Kamyon şoförlerini dünyanın en şanslı insanları zannederdim. Hayatlarının da kamyonları gibi renkli ve hareketli olacağını düşünürdüm. Hamdi Usta'nın kamyonuyla uğraşmasını, kamyonunu tamir etmesini saatlerce izlerdim. Kamyonumla oynarken çoğu kez Hamdi Usta'yı taklit ederdim. Bundan olsa gerek şimdi de hayatta özel istek alanım, tek lüksüm otomobiller-

dir. Babamın atına özenmesi gibi benim hayallerim ve özlemlerim de otomobillerime akar. Uzun şehirler arası yollarda ve yalnız gecelerimde onlarla beraber bir oluruz.

Çemişgezek'in irtibatı Tunceli'den çok Elazığ'laydı. Elazığ'dan başka bağlantısı yoktu. Diğer tarafta çok kötü toprak bir yolla ulaşılan Hozat vardı. O dönemde kamyon ve sal, Çemişgezek için her şeydi.

Tunceli'nin kuzeyinden kıvrılıp gelen Murat Nehri, güneyinden gelen Karasu; Çemişgezek'in alt kısmında birleşip Fırat Nehri'ni oluştururlar. Bizim Elazığ'a geçişimiz, Muş tarafından gelen Murat Nehri üzerinden olurdu. Karşıya salla geçilirdi. Sal, şişirilmiş tuluklar¹ üzerine konulmuş tahtalardan yapılırdı. Benim çocukluğumdaki mavi pembe renklerle süslenip suların hışırtısında dinlenen o salları, haberim olmadan alıp götürdüler. Sonra onları Yeşilçam filmlerinde buldum ama kokuları ve serinlikleri yoktu.

Kamyonlar, nehrin karşılıklı iki kıyısına denk gelirdi. Hamdi Usta'nın kamyonu bizi Çemişgezek'ten alır, nehrin bu kıyısında bırakırdı. Karşı tarafta Mustafa Usta'nın kamyonu hazır, yolcularını beklerdi. O bizi nehrin karşı kıyısından alır, Elazığ'a götürürdü.

Nehirler ve Oyunlar

Şehrin yakınında Tağar vadisinin başladığı yere giderdim. Taş yuvarlardım, taşların aşağı doğru inmesini izlerdim. Daha sonra yarı gizli, yarı açık yüzmeye giderdik. Yüzme bizim için çok önemliydi; ama belli bir tarihe kadar müsaade etmezlerdi. Yazın ilk aylarında bile nehrin suyu buz gibi olurdu. Bu nedenle olsa

1 Tuluk: Halk ağzında "Tulum". (TDK)

gerek, “karpuz kabuğu çıkmadan” bizim nehre, yüzmeye gidişimiz yasaktı.

Ben yüzmeyi, daha doğrusu “çimmeyi” orada, o nehirde öğrendim. İlk başlangıçta Abim bana, suyun içine bir söğüt dalı eğimişti, ben onu tutarak çırpına çırpına yüzmeyi öğrenmiştim. O nehrin kenarında, o küçük kumsallarda veya kayaların üzerinde adeta bir plaj havası eserd. Liseden, köy enstitüsünden öğrenciler gelirdi. Onlar kumların üzerinde güreşirlerdi. Genellikle ilginç bir yarışma yaparlardı. Bir taşa yeşil ot veya bir söğüt dalı bağlardı. Biri atlar, o taşı nehrin içinde, o gölde bir yerlere saklardı. Diğerleri de onu bulmak üzere suya atlar, dalar saklı taşı arayıp bulmaya çalışırlardı. Dalış, nefes tutma, aramaya, görmeye ve en önemlisi yüzmeye becerilerine dayalı tipik bir su oyunuydu “taş saklamak”.

Nehirde beş altı yerde, küçük kumluklar (plajlar) vardı. Derinliklerine, ulaşım kolaylıklarına göre göller vardı. Bunlar sadece kayaların arasında kalan koyu mavi göllerdi. Nehrin büyüğü gölleri idi.

Tağar Çayı'nın karşı tarafında “İN Delikleri” denilen taş devrinden kalma mağaralar vardı. Sanırım buraları ilk çağda insanların yaşadığı bir mağaralar serisiydi. Oralar, bizim için hem çok ilginç, hem de çok tehlikeliydi. O mağaralara girmeye ham can atar, hem de o mağaralardan çok korkardık. Çayın karşı yamacına kurulmuş şehirden de çok güzel görünen İN Deliklerine çayın kıyısından tırmanmak, saatlerimizi alırdı. Bu tırmanış sırasında genelde ufak ve zararsız da olsalar, en çok yılanlardan korkardık.

Değirmenler ve Nöbetler

O nehrin kıyısındaki un değirmenlerinin şehrin sosyal ve ekonomik hayatındaki yeri çok önemliydi. Buğdaylarımızı orada öğütebilirdik sadece. “Döğme” dediğimiz, buğdayın kabuğundan ayrılmasını gerektiren işi ancak orada yaptırırdık. Değirmene bizi nöbet tutmaya, sıra almaya gönderirlerdi. Biz gideceğiz orada sırada bekleyeceğiz ki bizim buğdaylarımız zamanında öğütülsün, unumuzu getirelim.

Bu su değirmenlerinde yaşadıklarımı hiç unutmam, zengin kazanımlarımdır hepsi. Çocuğun nöbet için sabrı ne kadar ki? İner, değirmen suyunun o çıkış noktasına bakardım. Taş nasıl dönüyor, merak ederdim. Değirmenin hemen tüm işlem ve işleyişini çocukken öğrenmiştim. Örneğe günlük yaşamda veya yönetimde ufak sorunları ön plana çıkaran, esas konunun vehametini görmezden gelen veya erteleyen süreçler için kullanılan bir söz vardır; “Değirmen sele gitmiş, şık şıkını arıyor.” diye. Değirmeni bilen için bu sözün anlamı yerinde ve oldukça incedir.

Değirmendeki “şık şık”, dönen değirmen taşının üzerinde, taşa değen ve taşın dönüşü ile titreyen bir tahta parçasıdır. Buğdayın akıp taşın ortasındaki deliğe döküldüğü yere bağlıdır. O, dönen taşa sürtünüp titrerken, buğdayın taşın içine akmasını sağlar. Bir bakıma ayrıntıda fakat önemli bir parçadır.

Değirmenin iki taşı arasındaki boşluğu, buna bağlı olarak unun incelik veya kalınlık ayarını veren ucu tavana dayalı bir kaldıraç sistemi vardır. Değirmenciler gelir, unu parmaklarının arasında kontrol eder, taşı ya alçaltır ya yükseltirler.

Değirmende “taş ekmeği” yemek harika bir yaşantıdır. Değirmenciler bir kürek unu alır, getirir, tuz ve suyla karıştırır, sıvı bir hamur yaparlardı. Değirmenin önünde ateş yakar; siyah, sert,

yassı bir taşı o ateşin içinde ısıtırlardı. Sonrasında sıvı hamuru o taşın üstüne dökerlerdi. Hamur pıtır pıtır kabarıp, hemen pişerdi taşın üstünde. Değirmende yediğim o ekmeğin tadını hiçbir zaman unutmadım. Ne zaman bir “taş fırın ekmeği” sözünü duysam o değirmen ekmeğini hatırlarım.

Değirmenden hatırladığım bir başka şey ise değirmencilerin tüm dikkat ve izlemelerimize rağmen unumuzdan haklarının ötesinde aldıkları/çaldıkları yönünde genel bir kanının hâkim olması idi. Bu nedenle halk arasında “değirmencilerin namazının kılınmayacağına” ilişkin mırıldanmalar yaygındır.

Değirmende sıra tutmaya, nöbete genelde akşam üzeri gönderirlerdi bizi. Değirmenin yolu mezarlıktan geçerde. Kış akşamları, gece oturmalarında mezarlıkla ilgili o kadar tuhaf şeyler anlatılırdı ki... Korkardım. O mezarlıktan geçerken, yüksek sesle bağıra bağıra türkü söylerdim korkudan.

Babam, bazı seneler, yaz mevsiminde, bahçe kiralardı, Bozazan Bağları denen bir yerde dut ağaçları yoğun bahçeler vardı. Genellikle kiraladığımız bahçede on-on beş dut ağacı, bazen aralarında tek tük diğer meyve ağaçları da olurdu. Orada da bana nöbet görevi verirlerdi. Bu ortamda sığırcıklara ki onlara, o zaman “dut kuşu” derdik. Bunların bir huyu vardı: Sürü halinde dut ağacının üstüne çöreklenirlerdi. Böyle bulut halinde gelirler, yediklerini yerler, yemediklerini dökerler. Olgunlaşmış dutların hasadını hayal ederken bütün emek boşa giderdi. O zararı önlemek, en azından azaltmak için beklerdik. Kuş sürüleri gelince teneke falan çalardık. Daha yetişkinler tüfek patlatırlardı.

Türkiye'nin birçok yerinde satılan dutun kalitesini anlatmak için Çemişgezek'in bir köyü olan Ulukale dutu ismi verilir. Olgunlaşmış dutları toplamak için, ağaçların altına savan adı veri-

len büyük çuval bezleri gerilir ve ağaçlar üzerine çıkılarak sallanır. Toplanan dut taze yenilebilir, kurutulabilir, pekmez ya da pestil yapılabilir.

Nöbetler, değirmen ve dutla sınırlı değildi. Bir de sıtma nöbetlerimiz vardı. Sıtma, çok yaygındı bizim çocukluğumuzda. Bir sağlık memurunun çocuğu olmama rağmen sıtmadan kurtulamazdım. Babam ilaç getirirdi, 'kinin' denen bir ilaç vardı. Sarı, acı bir ilaç. Onu yutamazdım, babam sigara kâğıdına sarardı yuturmak için. Dut ağaçlarının dibinde sıtma nöbetleri geçirdiğimi çok iyi hatırlıyorum. Sıtma, hayatımdan bir okul yılını çalmıştır.

“Coğrafya Kaderdir”

Çemişgezek, Cahit Sıtkı Tarancı'nın bir şiirindeki “ha An-kara, ha Çemişgezek / senden uzakta olduktan sonra” dizeleriyle bilenen; atlasla tanışılan ilk dönemlerde, Türkiye siyasi haritasından ilçe bulmaca oynanıldığında en az Viranşehir, Alucra kadar, çocukların birbirlerine sıkça sordukları; haritada bilinmesi zor, uzak bir ilçedir.

Çemişgezek'in ilginç bir özelliği, karayolunun devamının olmamasıdır. Yani Çemişgezek'e gidebilmek için bir insanın doğrudan ve yalnız Çemişgezek'e gitmek istemesi gerekir. Başka bir yere giderken Çemişgezek'ten geçmek mümkün değildir. Diğer şehirlerden Çemişgezek'e ulaşmak için ise önce Elazığ'a gitmek, Elazığ'da otobüsten inip Çemişgezek garajına uğramak lazımdır. Minibüs ücretine Keban Baraj Gölü'nün feribotla geçilmesi dâhildir. Baraj gölü mavi ve dingindir. Gölün Çemişgezek tarafında kalan kıyısına Kayıkbaşı ismi verilir. Şimdilerde yaklaşık 60 km kara yolu ve 20 dakikalık bir feribot seyahatinden sonra Çemişgezek'e varılır. Varılır Selçuklu'nun bu uç beyliğine ama ta-

rihinde olduğu gibi değil, bereketin evlerden uzanmış ellere aktığı, kapıları birbirine açılan bir çıkmaz sokaktır Çemişgezek.

İbn-i Haldun'un dediği gibi "Coğrafya kaderdir." Çocukluğumun geçtiği bu topraklara altmış yıl sonra gittim. Çarşıdaki kahvelerden birine; üzerine Kur'an konulan rahle ile aynı yapıda tasarlanmış, yöreye özgü "çatal iskemlelere" oturdum. Asmaların altında vişne suyu içerek ezan sesi dinledim ve çocukluğumun geçtiği bu coğrafyayı düşündüm. Benim kaderimdi burası, ben özümün ilk özüne buralarda ulaştım; her bahar taze söğüt dallarından "düllüce" yapmanın, içimi ısıtan başarısının gururu ile.

Coğrafya olarak Dersim bize çok yakındı, belki de Dersim'in içindeydik. Tarife göre Dersim, Çemişgezek'in dağlarının arka tarafındaydı. Oralara da giderdik çocukken. Eşeklerimiz vardı. Ağabeyimle eşeklere biner, Dersim'in coğrafyasına giderdik. Oralardan ot biçer, otları hayvanlara yükler, getirirdik. Yeşillik, güzellik ve vahşi doğanın hâkim olduğu yerlerdi. Aliboğazı'nın üst taraflarıydı. Geceleri üstünde yattığımız ot yığınlarının keskin kokusunda Samanyolu'ndan akıp gelen yıldız tozlarının, böcek kırıntılarından bulaşan kaşınıtlarını okşardık.

Çemişgezek'te Üçbey -Ucbey olması muhtemeldir- isminde bir mahalle vardı. Başçeşme denilen çeşme, kemerli bir çeşmeydi. Bilek kalınlığında su akardı. Evin tüm kullanım suyu ihtiyacını yaklaşık yüz elli metre uzaktaki bu çeşmeden omuzlarımızda kovalarla, tenekelerle taşırdık. Geçenlerde boyun ağrısı şikayeti ile doktora gittim. Boyun omurlarının ezildiğinden sıkıştığından söz etti. Hiç bir MR çekiminde görünmez, o omuzlardan, çengel-lerle kaç ton suyun taşındığı.

Çevremizdeki bahçelere; erik, yer elması, gül hırsızlığına giderdik. Yer elması hırsızlığına komşumuzun bahçesine oğluy- la giderdik. Çünkü komşumuz, kendi çocuğu dâhil, hiç kimse-

ye vermezdi yetiştirdiği yer elmalarından. Oğluyla beraber gider çalardık. Kırmızı güllerin yapraklarını şişelere koyup gül şurubu üretmeye çalışırdım. Özel günlerde ve bayramlarda küçük bir meydanda cirit oynanırdı. Oynayanları seyreder, sonra söğüt dalından yapılmış atlarımızın üzerinde, ellemizde sopalar onlara öykünür, tepinirdik. Bayramlarda “ceviz oynamaya” giderdik. Genellikle yol hizası damlarda oynanan bu oyunda yere bir daire çizilir tam ortasına bir çivi çakılırdı. Oyun taraflarından biri çivinin üzerine bir para yerleştirir, diğer katılımcılar sıra ile ellerindeki cevizleri belli bir mesafeden atarak, parayı dairenin dışına çıkarmaya çalışırdı. Çivinin üzerindeki para büyüdükçe dairenin yarı çapı veye cevizlerin atıldığı mesafe büyürdü. Bizim para ve ceviz sermayemiz sınırlı olduğu için genellikle büyüklerin, abilerin idda yoğun, coşkulu oyunlarını seyretmeyi tercih ederdik.

Evimizin hemen arka tarafındaki tepelerde kazılmış eski siperler hatırlıyorum. Askerî siperler. Bir mücadele olmuştu orada. Tabii çocuğuz, ne olduğunu çok iyi bilmiyoruz. O zaman terör falan yoktu ama eşkıya vardı. Gece gelir, hayvanlarımızı, halılarımızı, kilimlerimizi çalarlardı. Kanca atar, damdaki halıyı çeker götürlerdi.

Dağ taş, mağaralar, üç nehir, iki tepe, bir vadi ve yarım ova... İşte Dersimde Çemişgezek dedikleri, böyle bir coğrafi çevreydi. Yaşamımın biçimlenmesinde anamın sütü kadar katkısı olan bir sosyal ve coğrafi bir çevre. Ben ben olurken, zaman yaşantıları derlemeye başlarken oradaydım; hemen her şeyin başında ama hemen yanıbaşındaydım.